

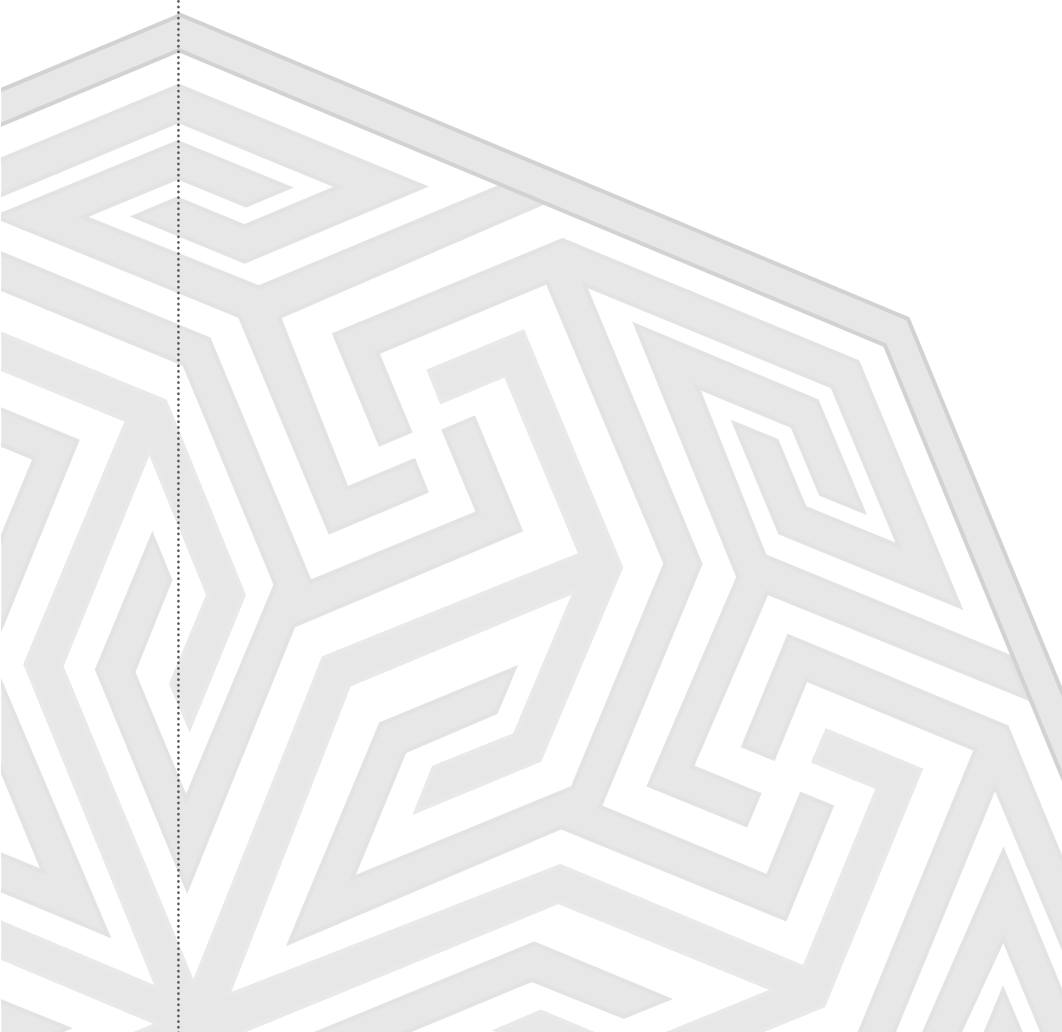
QASJE BASHKËKOHORE NDAJ KURANIT DHE SUNETIT

Përgatitur nga Mahmoud Ayoub

QASJE BASHKËKOHORE
NDAJ KURANIT DHE SUNETIT

Qasje bashkëkohore ndaj Kuranit dhe Sunetit (Albanian)
Përgatitur nga Mahmoud Ayoub

Copyright © Center for Advanced Studies and the International Institute of Islamic Thought (IIIT), First Edition 1441AH / 2020CE

ISBN: 978-9928-126-34-4 Paperback

Translated into Albanian from the English Title:
Contemporary Approaches to the Quran and Sunnah
Edited by Mahmoud Ayoub

Copyright © The International Institute of Islamic Thought (IIIT), First Edition
1433AH / 2012CE
ISBN: 978-1-56564-577-6 *limp*
ISBN: 978-1-56564-578-3 *cased*

IIIT
P.O. Box 669
Herndon, VA 20172, USA
www.iiit.org

IIIT London Office
P.O. Box 126
Richmond, Surrey
TW9 2UD, UK
www.iiituk.com

PËRKTHIMI

Telat Sula

KONSULENT SHKENCOR

Prof. Ass. Dr. Ramiz Zekaj

REDAKTIMI SHKENCOR

Alban Kodra

KORREKTIMI LETRAR

Oriola Sula

KOORDINATORE

Anisa Hykaj

FAQOSJA DHE DIZAJNI

Suhejb Xhemaili

BOTUES

Instituti Shqiptar i Mendimit dhe i Qytetërimit Islam,
www.aiitc.net / contact@aiitc.net

SHTYPUR NGA

Shtypshkronja dhe Shtëpia Botuese
'Mileniumi i Ri'
Autostrada Tiranë - Durrës, km 26
Cel: +355 672063702
Email: info@mileniumiri.al
Web: www.mileniumiri.al

Ky libër është e drejtë e autorit. Në varësi të përjashtimit ligjor dhe në dispozitat e marrëveshjeve përkatëse të licencimit kolektiv, asnjë riprodhim i asnjë pjese nuk mund të bëhet pa lejen me shkrim të botuesve.

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Qasje bashkëkohore ndaj Kuranit dhe Sunetit / përgat. Mahmoud Ayoub ; përkth. Telat Sula ; red. shkenc. Alban Kodra. - Tiranë : Instituti Shqiptar i Mendimit dhe i Qytetërimit Islam, 2020

289 f. ; 21 cm.

Bibliogr.

Tit. origj.: Contemporary approaches to the Quran and Sunnah
ISBN 978-9928-126-34-4

1.Feja islame 2.Kurani 3.Kritika, interpretimi

28 -23 -273(082)

Përgatitur nga
Mahmoud Ayoub

QASJE BASHKËKOHORE NDAJ KURANIT DHE SUNETIT

Përkthimi:
Telat Sula

Tiranë, 2020

Botimi i këtij libri u mbështet nga Instituti Ndërkombëtar i Mendimit Islam (IIIT) dhe Qendra për Studime të Avancuara (CNS).

Përmbajtja

KONTRIBUESIT	7
PARATHËNIE.....	9
HYRJA E REDAKTORIT.....	13
PJESA E PARË	17
1. Argumentet për shfuqizimin në Kuran: Një qasje kritike.....	19
<i>Israr Ahmad Khan</i>	
2. Drejt artikulimit të bazuar në Kuran të konceptit të "Luftës së Drejtë.....	47
<i>Aisha Y. Musa</i>	
PJESA E DYTË	61
3. Pluralizmi fetar dhe Kurani.....	63
<i>Mahmoud Ayoub</i>	
4. Shkrimi i shpallur kuranor dhe shkrimet judeo - kristiane.....	85
<i>Khaled Troudi</i>	
5. Interpretimi, shkenca shoqërore dhe vendi i judenjve në Kuran.....	113
<i>Mohammed Abu-Nimer</i>	

Përmbajtja

6. Kurani dhe Shkenca.....	135
<i>Imad-ad-Dean Ahmad</i>	
7. Përkthimi i vargjeve kuranore që përmbajnë dispozita.....	157
<i>Daoud Nassimi</i>	
PJESA E TRETË.....	199
8. Gjetja e një qasjeje parimore për analizën e <i>metn-it</i>	201
<i>Sami Catovic</i>	
9. Mbështetja financiare pas divorcit nga këndvështrimi islam (Mut'at al-Talak).....	221
<i>Mohamad Adam El Sheikh</i>	
PJESA E KATËRT	255
10. Një qasje muslimane ndaj studimeve perëndimore rreth Islamit	257
<i>Khaleel Mohammed</i>	
Bibliografia e përgjithshme	277

Kontribuesit

Israr Ahmad Khan

Profesor i Kuranit dhe Sunetit. *International Islamic University*,
Malajzi.

Aisha Musa

Profesore e Studimeve Islame. Departamenti i Studimeve Fetare,
Florida International University, SHBA.

Mahmoud Ayoub

Profesor i Studimeve Islame dhe i Marrëdhënieve Kristiane-Mu-
slimane, *Hartford Seminary*, SHBA, dhe Profesor Nderi, *Temple*
University, SHBA.

Khaled Troudi

Mban një Ph.D. në Hermentikën Kuranore me përqendrim te
narrativat: "Një studim në traditat klasike të Tefsirit", nga *Univer-*
sity of Exeter, Angli, dhe Kërkuese Shkencore në IIIT, SHBA.

Mohammed Abu-Nimer

Profesor i Asociuar në *School of International Service in International Peace and Conflict Resolution* të *American University*, Washington DC, dhe Drejtor i Institutit për Paqëtim dhe Zhvillim.

Imad-Ad-Dean Ahmad

Profesor i jashtëm në *Georgetown University*, Washington DC, SHBA dhe President e Themelues i *Minaret of Freedom Institute*.

Daoud Nassimi

Mban një Ph.D. në Studime Islame. Është Nëndrejtor i *Council of Muslim Organizations*, Washington, DC dhe jep lëndën e Studimeve Islame në *Fairfax Institute* në Virginia.

Sami Catovic

Prokuror dhe doktorant në *Temple University*, SHBA.

Mohamad Adam El Sheikh

Jurist dhe anëtar i *Fiqh Council of North America*.

Khaleel Mohammed

Profesor i Studimeve Islame, Departamenti i Studimeve, *San Diego State University*, California, SHBA.

Parathënie

Qasje Bashkëkohore ndaj Kuranit dhe Sunetit është një përmbledhje kumtesash të zgjedhura posaçërisht, të cilat janë mbajtur në Institutin Veror të zhvilluar në zyrat qendrore të Institutit Ndërkombëtar të Mendimit Islam (IIIT), në Herndon, Virxhinia - SHBA, në periudhën 15 korrik – 15 gusht 2008. Esetë që përmban kjo përmbledhje, nuk janë të rastësishme, por diskutime të përqendruara dhe të ndara në katër pjesë, të përbëra nga shkrime të ndryshme mbi çështje të rëndësishme, që kanë të bëjnë me Kuranin dhe me Sunetin, me interes të përgjithshëm dhe studimor.

Instituti Veror është përruruar në vitin 2008 dhe tashmë ndodhet në vitin e katërt të tij. Ai ka si qëllim të mbledhë studiues të vjetër e të rinj, të cilët kanë interes ose përgatitje të veçanta në studimet e Kuranit ose të Sunetit, dhe t'i angazhojë ata në diskutime të përqendruara e të organizuara për tema që lidhen me të kuptuarit dhe të artikuluarit bashkëkohor të çështjeve që cekin Kuranin dhe Sunetin. Objektivat e veçanta të Institutit Veror janë:

- Të zhvillojë metoda ose trajtime të të kuptuarit të Kuranit dhe të Sunetit, që janë njëherësh autentike dhe të rëndësishme për realitetet dhe ndjeshmëritë në Perëndim dhe në botën islame.

- Të sugjerojë mjete dhe instrumente për angazhimin e komunitetit të studiuesve, komunitetit fetar, mediave dhe publikut në tërësi në proceset e të mësuarit, në debate ose në përvoja të cilat e bëjnë të kuptueshme urtësinë e Kuranit dhe të Sunetit dhe lidhjen e tyre me çështjet bashkëkohore njerëzore.
- Të zgjerojë fushën e bashkëbisedimeve mbi çështje që kanë të bëjnë me Kuranin dhe me Sunetin, nëpërmjet përfshirjes së shkencëtarëve të fushave sociale dhe natyrore, krahas studiuesve të disiplinave tradicionale islame.

Ne shpresojmë që të përfitojnë, si lexuesit e zakonshëm, ashtu edhe ata të specializuar, nga këndvështrimet e ofruara dhe nga çështjet e përgjithshme të shqyrtuara në libër.

Aty ku datat citohen sipas kalendarit islam Hixhri, do të shënohen me “H” të madhe, përndryshe data do të konsiderohet sipas kalendarit gregorian. Në raste të rralla mund të shënohet “e.r. - epoka e re dhe p.e.s. – para epokës së re /para epokës sonë”. Fjalët arabisht do të shënohen me shkrim të pjerrët, përveç rasteve kur ato janë futur gjerësisht në gjuhë. Përkthimet në anglisht të marra nga referencat në arabisht, janë të autorëve përkatës.¹

Instituti Ndërkombëtar i Mendimit Islam (anglisht: IIIT), i themeluar në vitin 1981, ka shërbyer si qendër e rëndësishme për të ndihmuar përpjekjet serioze të dijetarëve, bazuar në vizi-onin, vlerat dhe parimet islame. Programet, seminarët dhe konferencat e institutit në këto tridhjetë vitet e fundit kanë rezultuar me botimin e mbi katërqind titujve në anglisht dhe në arabisht; shumë prej tyre janë përkthyer edhe në gjuhë të tjera të mëdha.

U shprehim falënderimet dhe mirënjohjen tonë kontribuesve për bashkëpunimin e tyre gjatë fazave të ndryshme të realizimit

1 Në shqip, për përkthimet e kuptimit të ajeteve, i jemi referuar botimit të AIITC-së: “Kurani i Madhërishtëm dhe kuptimet e tij në gjuhën shqipe” (shën. i përkth.).

të veprave. Ne do të dëshironim gjithashtu, të falënderonim grupin redaktues dhe realizues pranë Zyrës së IIIT-së në Londër, si edhe gjithkënd tjetër që është përfshirë drejtpërdrejt ose tërthorazi në plotësimin e këtij libri, duke përfshirë këtu edhe Shiraz Khan, Dr. Maryam Mahmood, Tahira Hadi, Sara dhe Salma Mirza. Allahu i Lartësuar i shpërbleftë të gjithë, për të gjitha përpjekjet e tyre!

IIIT, Zyra Londër
Janar 2012

Hyrja e redaktorit

Kurani dhe Suneti janë dy burimet parësore të besimit, jetës, ligjit dhe moralit musliman. Ata janë, gjithashtu, edhe struktura e botëkuptimit dhe qytetërimit islam. Besimtarët muslimanë besojnë se Kurani është vërtet Libri i Allahut dhe se Suneti ose shembulli i jetës së Profetit Muhamed (a.s.)², është çelësi për të kuptuarit dhe të përvetësuarit të Kuranit Fisnik.

Kurani për muslimanët, është themeli i besimit dhe Suneti është struktura e moralit të tyre. Të dy së bashku, përbëjnë dy burimet e Ligjit (*Sheriatit*) të Allahut të Lartmadhëruar, Ligj i cili është udhërrëfyesi i njerëzimit drejt prosperitetit e lumturisë në këtë botë dhe kënaqësisë së përhershme në botën tjetër. Edhe Kurani, edhe Suneti janë shpallur nga Allahu. Kurani është komunikim hyjnor ose shpallje, zbulësë (*vahj*) që i zbriti Profetit (a.s.) nëpërmjet Xhebrailit, *melekut* (engjëllit) të Shpalljes. Ndërsa Suneti është frymëzim hyjnor (*ilhaam*) që u mësua dhe u themelua nga Profeti Muhamed (a.s.). Allahu (xh.sh.) thotë:

“Është Ai që u solli analfabetëve një të Dërguar nga gjiri i tyre, për t’u lexuar atyre shpalljet e Tij, për t’i pastruar e për t’u mësuar Librin dhe Urtësinë...” (Kuran, 62:2).

2 S.a.v.s. – *Sal-lall-llahu alejhi ve sel-lem*: Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin me të!Kjo shprehje, ose ndonjë shprehje tjetër e ngjashme me të, si për shembull: *alej-his-selam*(a.s.) – “Paqja qoftë mbi të!”, thuhet sa herë që përmendet emri i Profetit Muhamed.

Kurani është Libri (*Kitab*), ndërsa Suneti është urtësia (*Hikmah*) me të cilën u dërgua Profeti i fundit i Allahut (xh.sh.) për ta udhëzuar njerëzimin në rrugën e drejtë (*Es-Siraat el-Mustekiim*), e cila të çon tek Allahu (xh.sh.).

Pas vdekjes së Profetit (a.s.), kur Aishes, nënës së besimtarëve, i kërkuan ta përshkruante karakterin ose sjelljen morale të Profetit, ajo u përgjigj: “Morali i tij ishte Kurani”. Gjatë jetës së tij, Profeti Muhamed (a.s.) ishte mishërimi i gjallë i Kuranit. Pas vdekjes, Suneti i tij vazhdoi dhe do të vazhdojë të gjallojë në jetën e umetit musliman, deri në Ditën e Ringjalljes.

Edhe pse Kurani dhe Suneti janë, materialisht dhe formalisht, dy burime të pavarura, të lidhura pazgjidhshmërisht në një marrëdhënie dinamike, vendimet dhe dispozitat (*ahkaam*) e Kuranit përbëjnë Ligjin (*Sheriatin*) e Allahut (xh.sh.). Ato u plotësuan nga urdhërimet e Sunetit, të cilat kanë të njëjtën pozitë me urdhërimet e Kuranit. Autoriteti i Sunetit të Profetit (a.s.) është ligjëruar në Kuran, pasi Allahu (xh.sh.) thotë: “Kush i bindet të Dërguarit, i është bindur Allahut”. (Kuran, 4:80). Në mënyrë akoma më të prerë, Allahu i urdhëron të gjithë muslimanët: “Çfarëdo që t’ju japë i Dërguari, merreni atë dhe çfarëdo që t’ju ndalojë, hiqni dorë prej saj!” (Kuran, 59:7)

Në përgjigje të këtij urdhri hyjnor dhe duke kuptuar nevojën për t’ua kujtuar atë edhe të tjerëve, IIIT vendosi të organizojë një Institut Veror të përvitshëm për dijetarët dhe studentët, për të studiuar Librin e Allahut dhe Sunetin e Profetit të Tij. Instituti Veror është mbledhur dy herë: në korrik dhe në gusht të viteve 2008 dhe 2009. Njëmbëdhjetë kumtesat e përfshira në këtë vëllim përbëjnë një pjesë të seancave të Institutit të parë Veror të vitit 2008. Do të botohen edhe kumtesat e tubimeve të ardhshme. Shpresojmë që këto vëllime vjetore t’u shërbejnë muslimanëve dhe jomuslimanëve, si përkujtuuese të pozitës së Kuranit dhe të Sunetit në jetën e shoqërive muslimane në botë, pavarësisht larmisë kulturore, racore dhe gjuhësore.

Njëmbëdhjetë kumtesat, pjesë e këtij vëllimi, trajtojnë një larmi çështjesh. Ndërkohë që pjesa më e madhe e tyre, në një mënyrë ose një tjetër, trajtojnë Kuranin dhe Sunetin, njëra prej tyre, siç do ta shohim, në realitet nuk ka të bëjë me tematikën kryesore të këtij libri, por, prapëseprapë, është përfshirë për arsye të cilat do të shpjegohen më poshtë.

Përderisa nuk ka asnjë vijueshmëri të qartë ndërmjet artikujve në diskutim, unë i kam renditur ata sipas mënyrës së veçantë të trajtimit ose të temës së tyre. Prandaj i vendosa së bashku dy kumtesat e para, të cilat përqendrohen në shkencën dhe konceptin kuranor. Pesë kumtesat e tjera trajtojnë Kuranin në lidhje me disiplinat jokuranore. Këto ndiqen nga tri kumtesa që kanë të bëjnë në mënyrë të veçantë me Sunetin dhe aplikimin juridik të tij, si edhe një kumtesë e fundit që e mbyll botimin.

Për pasojë, ky libër përfshin katër pjesë. Pjesa e parë përbëhet nga dy kumtesa: Eseja e Israr Ahmad Khan, e cila ekzaminon çështjen e rëndësishme të shfuqizimit (*naskh*) në Kuran dhe ajo e Aishe Musas, e cila trajton çështjet e luftës së drejtë, të Xhi-hadit dhe të luftimit (*kitaal*) në Kuran.

Pesë kumtesat e tjera përbëjnë pjesën e dytë dhe shqyrtojnë Kuranin në lidhje me disiplinat e tjera si Teologjia, në kuptimin e gjerë të saj, lidhjet ndërmjet Shkrimeve të Shenjta dhe shkencave natyrore e sociale. Ato janë: “*Pluralizmi fetar dhe Kurani*” nga redaktori i këtij punimi; hulumtimi i Dr. Khalid Troudi mbi lidhjen e Kuranit me shkrimet e mëhershme abrahamicë; “*Interpretimi, shkenca shoqërore dhe vendi i hebrenjve në Kuran*”, një artikull nga Prof. Mohammed Abu Nimer, në të cilin ai mbështetet edhe në komentimet klasike të Kuranit, edhe në burimet bashkëkohore jo-interpretuese; “*Kurani dhe Shkenca*” nga Imad-ad-Dean Ahmad, ku ai studion, në një farë thellësie, lidhjen e Kuranit me shkencën; në fund, studimi i Daoud Nassim për përkthimin anglisht të disa ajeteve të caktuara që përmbajnë vendime dhe urdhra të posaçme. Çështjet që ai analizon, janë falja e xhumasë dhe mbulesa e gruas ose *hixhabi*.

Dy kumtesat e tjera, të cilat formojnë pjesën e tretë, përbëjnë një njësi disi koherente. Sami Catovic merr në shqyrtim rëndësinë e analizës së tekstit (*metn*) të haditheve profetike, ndërsa Mohammad Adam El Sheikh diskuton statusin shoqëror dhe juridik të grave të divorcuara dhe të drejtën e tyre për “mbështetjen financiare pas divorcit”.

Kumtesa e fundit e këtij vëllimi nga Khaleel Mohammed, e cila përbën pjesën e katërt, është thjesht një studim i pavarur i një çështjeje të rëndësishme. Ajo është një thirrje që i drejtohet dijetarëve muslimanë për të zhvilluar një qasje koherente muslimane ndaj studimeve perëndimore rreth Islamit. Arsyeja përse e përfshimë, nuk varet nga çështjet ose temat, por mbështetet në faktin se mirëfilli, është një kontribut i mirë ndaj studimeve islame. Për më tepër, ajo e cek Kuranin nga këndvështrimi i orientalistit perëndimor dhe i studiuesve modernë. Përfundimisht, në mënyrën e vet, aty ceket edhe dialogu ndërfaqës, domethënia dhe rëndësia e të cilit është e pamohueshme në jetën e muslimanëve në Perëndim.

Kurani është një burim i pashtershëm studimi dhe është e qartë se lidhja jonë me Librin, domethënë mesazhin e tij, duhet të jetë gjithnjë e një thellësie dhe mprehtësie të urtë e të mençur e që duhet të vëzhgohet me kujdes dhe të ndiqet në mënyrë të vazhdueshme. Suneti i Profetit tonë, Muhamedit (a.s.), në thelb nuk është thjesht një korpus i literaturës fetare, por një forcë e gjallë dhe dinamike që duhet ta përdorin të gjithë muslimanët si model për jetën e tyre. Profeti Muhamed (a.s.) ishte një baba i dashur, një bashkëshort i drejtë, një udhëheqës politik dhe, mbi të gjitha, ai ishte “I Dërguari i Allahut për mbarë njerëzimin...” (Kuran, 7:158). Ai është imami dhe modeli shembullor për të gjithë muslimanët. Ndjekja e shembullit të tij fisnik, ose e Sunetit, është kërkesa islame për të siguruar një ekzistencë profetike. Ne ofrojmë këtë përpjekje modeste, si një pishtar i vogël për të ndriçuar rrugën tonë drejt kësaj kërkesë fisnike.

Mahmoud Ayoub
20 Dhjetor 2009

PJESA E PARË

1

Argumentet për shfuqizimin në Kuran: Një qasje kritike

Israr Ahmad Khan

HYRJE

KURANI është ndoshta Shkrimi i Shenjtë i këshilluar më gjerësisht në botë dhe, njëherësh, ndoshta më i manipuluari në lidhje me burimin e ligjit. *Fukaha*-të dhe *mufessirun*-ët (juristët dhe komentuesit e Kuranit) ia kanë nënshtruar Kuranin, në mënyrë provokuese, një meditimi interpretues dhe legjislativ në mënyrë progresive, gjithnjë e më komplekse. Një grup studiuesish e shfrytëzon Kuranin për të provuar pikëpamjet e veta dhe për të hedhur poshtë të tjerat, ndërkohë që një grupim tjetër e përdor Kuranin për të vërtetuar origjinalitetin e mendimeve të tij të veçanta dhe për të kundërshtuar trajtimin e rivalëve. Debatet teologjike dhe legjislative rreth Kuranit i kanë shkaktuar umetit musliman, dikur të bashkuar, një ndarje në kampe të ndryshme,

të cilat në shumicën e kohës kanë qenë në mosmarrëveshje me njëri-tjetrin, në lidhje me shumicën e çështjeve.

Një çështje e tillë, që ka të bëjë me Kuranin, është ajo e shfuqizimit. Studiuesit muslimanë në përgjithësi, dhe *fukaha*-të e *mufessirun*-ët në veçanti, kanë qenë mjaft agresivë dhe të ashpër kundër njëri-tjetrit mbi çështjen e shfuqizimit në Kuran. Opinioni i *ulema-ve* (dijetarëve) mund të ndahet kryesisht në dy kampe: ata të cilët e përkrahin shfuqizimin dhe ata të cilët e mohojnë atë, ku të dyja kampet këmbëngulin për vlefshmërinë e qëndrimit të vet respektiv mbi këtë çështje. Njëmijë e pesëqind vjet më vonë (që nga Shpallja e Kuranit), diskutimi mbi çështjen e shfuqizimit është po aq i freskët, sa ç'mund të ketë qenë gjatë periudhës së tij të hershme.

Duke folur në mënyrë logjike, vetëm dy mundësi mund të ekzistojnë në lidhje me pretendimin e të dy grupeve: ose të dy grupet e studiuesve kanë gabuar në lidhje me çështjen e shfuqizimit, ose vetëm njëri prej tyre mbështet të vërtetën. Në asnjë mënyrë, nuk mund të kenë të drejtë që të dy. Libra të panumërt janë shkruar për këtë çështje dhe akoma ajo mbetet e pavendosi. Faktori themelor për këtë qëndron në qasjen tradicionale të studiuesve, të cilët pothuajse e urrejnë një qasje racionale dhe kritike mbi çdo gjë që ka të bëjë me Kuranin. Ky studim ndërmerr një vështrim racional dhe kritik mbi argumentet pro dhe kundër doktrinës së shfuqizimit në Kuran.

SHFUQIZIMI NË KURAN: PËRKUFIZIM

Termi original për shfuqizimin/anulimin është *al-naskh*. Në përkufizimin e këtij termi, studiuesit muslimanë kanë shprehur shumë gjëra, duke e lënë termin të papërcaktuar në mënyrë kategorike. Kushdo që lexon veprat e Ebu Ubeid (vd. 224 H),

Al-Nahhaas (vd. 377 H), Mekki (vd. 437 H), Ibn El-Arabij (vd. në 543 H), Ibn Al-Xheuzij (vd. 597 H), Al-Zerkashij (vd. 794 H), Al-Sujutij (vd. 911 H) dhe të Ed-Dahlavij (vd. 1176 H) mbi çështjen e shfuqizimit, do të mbetet i ngatërruar në lidhje me përkufizimin e tij.

Ibn Al-Xheuzij mund të konsiderohet, deri diku, i pari i cili ofron një përkufizim të qartë të shfuqizimit në Kuran:

Al-naskh, në kuptimin letrar-gjuhësor, do të thotë dy gjëra:

- 1) Heqje, zhdukje, zëvendësim dhe ngritje lart. Për shembull: dielli heq, largon (*nesekha*) hijen, sepse me dritën e diellit hija tërhiqet. Një shembull i tillë është edhe në Kuran: “Allahu zhdukte (përdor fjalën *naskh*) ndërhyrjen e shejtanit” (Kuran, 22:52).
- 2) Shkrimi dhe kopjimi i një dokumenti në një vend tjetër, për shembull, ata thonë se libri është kopjuar. Një shembull nga Kurani për këtë kuptim, është: “Ne i kemi urdhëruar (engjëjt) që të shkruajnë (dokumentojnë) të gjitha ç’keni bërë” (Kuran, 45:29). Sa i përket aplikimit të *naskh*-ut në *Sheriat* (Legjislacionin Islam), ai përdoret sipas kuptimit të parë, sepse ngritja lart e një urdhri që ka qenë i detyrueshëm për njerëzit, tregon heqjen, largimin, ose shfuqizimin e tij, me ose pa zëvendësimin e tij.¹

Al-Zurkanij nuk ndihej i qetë me qasjen e ndërlikuar të studiuësve në përkufizimin e *naskh*-ut. Ai gjeti diskutime për kuptimin e tij në burime të natyrave të ndryshme (si, p.sh., librat e *tefsirit*, veprat mbi *naskh*-un etj.) dhe nuk e pa të arsyeshme t’u referohej atyre. Ai sajoi një përkufizim për shfuqizimin, me pretendimin se ishte më i arsyeshëm dhe më afër realitetit: “Heqja e një dispozite të Sheriatit”, me anë të një argumenti të vlefshëm të Sheriatit (*raf’*

1 (22:52) and (45:29); Abd al-Rahman ibn al-Jawzi, *Nawasikh al-Kur’an* (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmijah, n.d.), f.20.

al-hukm al-sher'ij bi deliil sher'ij).² Subhi Salih e mendonte këtë përkufizim si më të saktin dhe nuk ishte i kënaqur me debatet e dijetarëve muslimanë, në lidhje më përkufizimin e shfuqizimit.³

Ibn Al-Xheuzij ka sugjeruar pesë kushte, që të ndodhë shfuqizimi. Së pari, vendimi në vargun shfuqizues dhe në vargun e shfuqizuar duhet të kundërshtojnë njëri-tjetrin. Së dyti, vendimi i shfuqizuar duhet t'i paraprijë në pikëpamje kohore vendimit shfuqizues. Një gjë e tillë mund të mësohet, ose nëpërmjet pohimit hyjnor, ose nëpërmjet informacionit historik. Së treti, vendimi i shfuqizuar duhet të ketë qenë fillimisht pjesë e ligjit islam. Së katërti, vendimi shfuqizues gjithashtu, duhet të jetë pjesë e konfirmuar e ligjit islam. Së pesti, përligjja për një vendim shfuqizues duhet të jetë, ose aq e fuqishme sa vendimi i shfuqizuar, ose më e fuqishme sesa vendimi i shfuqizuar. Në rast se fuqia e shfuqizuesit, në krahasim me të shfuqizuarin, është më e parëndësishme, atëherë shfuqizimi nuk mund të ndodhë.⁴

ARGUMENTET PËR SHFUQIZIMIN NË KURAN

Ithtarët e shfuqizimit nuk duket se janë shumë të qartë, për sa u përket argumenteve që konfirmojnë teorinë e shfuqizimit në Kuran. Arsyeja është shumë e thjeshtë. Një trajtim i diskutueshëm i shfuqizimit i bën të diskutueshme edhe argumentet e propozuara dhe, për pasojë, jo krejtësisht të vlefshme. Argumentet e parashtruara për shfuqizimin janë të shumta, për shkak të klasifikimit të shfuqizimit në disa kategori. Të gjitha këto argumente janë dy

2 Al-Zurqani, Muhammad Abd Azim, *Manahil al-Irfan fi Ulum al-Kur'an* (Beirut: Daar Ihja' al-Turath al-Arabi, 1998), vëll. 2, f.460.

3 Subhi Salih, *Mabahith fi Ulum al-Kur'an* (Beirut: Daar al-Ilm li al-Malajin, 2000), f.260-261.

4 Ibn al-Jawzi, *Nawasikh*, f.23-24.

llojesh: ata të cilët e përforcojnë konceptin e shfuqizimit në përgjithësi dhe ata që e përforcojnë ndodhjen e shfuqizimit në Kuran.

Në lidhje me vlefshmërinë e shfuqizimit në jetën normale dhe në ligjin islam, aktualisht, nuk ka asnjë polemikë ndërmjet studiuesve muslimanë. Në mënyrë ironike, mbrojtësit e shfuqizimit fokusohen gjithnjë e më shumë mbi këtë dimension të çështjes, duke theksuar mesazhin se Kurani nuk përjashtohet nga ky rregull i përgjithshëm. Kjo kategori e argumenteve nuk është brenda fushëveprimit të këtij studimi. Hapësira e këtij studimi është kufizuar tek argumentet kuranore për shfuqizimin në Kuran. Ibn Al-Xheuzij dhe Al-Zurkanij, që të dy kanë përmendur në mënyrë kategorike, të gjitha argumentet e mundshme për shfuqizimin në Kuran, duke u mbështetur në vargjet kuranore, në mendimet e *sahabëve*, në pikëpamjet e *tabiunëve* dhe në pretendimet e konsensusit.⁵ Vargjet e cituara për të konfirmuar përmendjen e shfuqizimit në Kuran, janë: (2:106), (2:269), (3:7), (4:160), (5:48), (13:39), (16:101), (17:86) dhe (22:53).

Ajeti (2:106) thotë: “Për çdo *ajet* (varg Kurani) që Ne e shfuqizojmë, apo që e bëjmë të harrohet, Ne sjellim ndonjë tjetër më të mirë, ose të ngjashëm me të...”. Ky varg shpreh qartë ekzistencën e shfuqizimit ose mundësinë e tij, të realizuar nga Vetë Allahu i Lartmadhëruar. Nuk ka dyshim, se ky varg përbën një të dhënë substanciale për ekzistencën e shfuqizimit, megjithatë, pyetja është nëse ky pohim flet për shfuqizimin brendapërbrenda Kuranit.

A ka fjala *ajet* gjithnjë kuptimin e vargut të Kuranit? Për mbrojtësit e shfuqizimit, sigurisht që “*ajet*” do të thotë *varg kuranor*. Përgjigjja për këtë pyetje gjendet në Kuran. Në përdorimin kuranor, fjala “*ajet*” në numrin njëjës, në vetën e dytë dhe në shumës është përdorur respektivisht 86 herë, një herë dhe 296 herë. Këto përdorime nuk tregojnë thjesht dhe vetëm kuptimin e “vargut” të Kuranit. Kurani e përdor fjalën “*ajet*” në nuancat

5 Ibid/po aty, f. 17-19; Al-Zurqani, *Manahil*, vëll. 2, f. 468-472.

kuptimore, si më poshtë: Mesazh i Allahut të Lartmadhëruar, (2:129), (2:252); shenjë (3:97); simptomë (19:10); kryevepër (30:21), (36:33);⁶ mësim (10:92); mrekulli (20:22)⁷, (23:50); varg kuranor (3:7); Shpallje në Shkrimet e Shenjta të mëparshme (3:113); dhe provë e pakundërshtueshme (30:22).⁸

Vargu (2:115) thotë: “Të Allahut janë Lindja dhe Perëndimi, pra, ngado që të ktheheni, është Fytyra e Allahut...”. Të mendosh se drejtimi i Pejgamberit nga Jerusalemi gjatë faljes së namazit, ishte pikërisht nën dritën e këtij vargu, duket, me të vërtetë, një ide shumë e largët. Ibn Abbasi (r.a.) besonte se ky varg kishte ardhur në përgjigje të kundërshtimit të judejve ndaj ndryshimit të drejtimit të faljes nga Jerusalemi në drejtim të Mekës.⁹ Profeti (a.s.) iu drejtua Jerusalemit në faljen e namazit, jo vetëm për rreth dy vite në Medinë, por edhe në Mekë, qysh me fillimin e misionit të tij, ndërkohë që vargu (2:115) është shpallur në Medinë.

Vargu (2:269) lexon: “Cilitdo që i është dhënë urtësia, vërtet që i është dhënë një mirësi e madhe...”. Ky varg shfrytëzohet si argument për ekzistencën e shfuqizimit në Kuran, bazuar në interpretimin e Ibn Abasit të këtij vargu, si më poshtë: “Urtësia (*hikmah*) këtu thekson të kuptuarit e rregullave të shfuqizuesit dhe të të shfuqizuarit të Kuranit, të vargjeve të qarta të tij (*muhkam*) dhe të atyre të paqarta (*muteshabih*), të vargjeve të tij të para dhe të fundit, të (gjërave, veprave) të ligjshme dhe të paligjshme të shprehura në Kuran, si dhe të alegorive dhe të krahasimeve të tij”.¹⁰ Por transmetimi nëpërmjet të cilit ky pohim i mvishet Ibn Abasit (r.a.), përmban një zinxhir transmetuesish me defekte. Transmetuesi që përcjell nga Ibn Abbasi (r.a.), është Alij Ibn Ebi Talha, i cili nuk e ka takuar kurrë Ibn Abbasin (r.a.). Një transmetim i dobët nuk mund të

6 Në variantin shqip të marrë për referencë, të gjithë këto raste janë përkthyer “Shenjë, shenja” (sh.p.).

7 Në variantin shqip të marrë për referencë, është përkthyer “Shenjë” (sh.p.).

8 Në variantin shqip të marrë për referencë, është përkthyer “Shenja” (sh.p.).

9 Muhammad ibn Jarir al-Tabari, *Jami' al-Bayan fi Ta'wil al-Kur'an* (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmijjah, 1997), vëll.1, f. 549, raporti nr. 1835.

10 Ibn al-Jawzi, *Nawasikh*, f. 32.

përdoret si argument. Duhet të verifikohet, nëse *hikmah* do të thotë njohje e shfuqizimit në Kuran. Në kuptimin e drejtpërdrejtë gjuhësor, fjala *hikmah* do të thotë të kuptuarit praktik dhe metodologjik të diturisë.

Kurani artikulon detyrimet e Profetit të fundit. Një nga detyrat e tij, ishte t'ua mësonte njerëzve Librin dhe urtësinë. Në qoftë se, ashtu siç e interpreton Ibn Abbasi, *hikmah* i referohet, krahas gjërave të tjera, të kuptuarit të shfuqizimit në Kuran, atëherë Profeti (a.s.) duhet t'ua ketë mësuar pasuesve të tij, se cilat vargje të Kuranit ishin shfuqizuese dhe cilat ishin të shfuqizuara. Megjithatë, në asnjë burim nuk ekziston një informacion i tillë, ku Profeti (a.s.) ua mëson shokëve të tij vargjet e shfuqizuara dhe vargjet shfuqizuese në Kuran.

Për të kapur kuptimin e fjalës *hikmah* në vargun e sapocituar (2:269), duhet lexuar i gjithë konteksti që shtrihet gjatë gjithë vargjeve (2:267-283). Në këto shtatë vargje shfaqen dukshëm tri mesazhe të qarta: se vepra e bamirësisë është me përfitime madhështore për besimtarin; se transaksionet monetare me kamatë janë shkatërrimtare për njeriun dhe se borxhet duhen dokumentuar mirë dhe të dëshmohen në mënyrë të besueshme. Të gjitha këto, janë çështje financiare dhe vargu (2:269) është pjesë e atij konteksti. Ky varg specifik kumton se të kuptuarit e objektivave dhe të avantazheve të këtyre akteve të lidhura me pasurinë është urtësi dhe, kush e kupton këtë, është gjithmonë i përgatitur për të qenë bujar, për hir të Allahut.

Në qoftë se ata dijetarë që pretendojnë të zotërojnë dijen e vargjeve të shfuqizuara në Kuran, janë vërtet të bekuar me urtësi, ata duhet të kenë argumente të pakundërshtueshme në dispozicion të tyre. Në të kundërt, ithtarët e ekzistencës së shfuqizimit në Kuran do të qëndronin të hutuar, se si ta identifikonin me të vërtetë dhe pastaj, si ta justifikonin shfuqizimin në Kuran.

Vargu (3:7) thotë: "Është Ai që të ka shpallur ty (o Muhammed) Librin, disa vargje të të cilit janë *ajaatun muhkemaat* (të

qarta e me kuptim të drejtpërdrejtë). Ato janë themelet e Librit. Kurse disa (vargje) të tjera janë *muteshaabihat* (jo krejtësisht të qarta, me kuptime alegorike)". Ky varg u referohet dy kategorive të vargjeve kuranore: *muhkemat* dhe *muteshabihat*. Përveç kuptimeve origjinale dhe alegorike të këtyre dy termave, Ibn Abbasi, Al-Dah-hak Ibn Mezahim dhe të tjerë, këmbëngulin se fjala *muteshabihat* ka për qëllim ajetet e shfuqizuara në Kuran.¹¹

Ky sugjerim është i vështirë për t'u pranuar dhe çon në disa probleme. Allahu i Lartësuar e bën të qartë, se këto dy kategori të ajeteve janë të një natyre të përhershme: ajetet *muhkemat* do të mbeten gjithmonë të tilla dhe ato *muteshabihat* në asnjë rast nuk do të shndërrohen në jo- *muteshabihat*. Prapëseprapë, këtu, në sistemin e shfuqizimit, studiuesit vazhdojnë ta ndryshojnë qëndrimin e tyre, në lidhje me vargjet e shfuqizuara të Kuranit. Atëherë, a do të thotë kjo se *muteshabihat* do të vazhdojnë ta ndryshojnë pozicionin e tyre në *muhkemat*? A është e drejtë të zëvendësojmë a të shfuqizojmë Fjalën e Allahut? Një shembull mund të mjaftojë për të ilustruar këtë pikë.

Sipas Ibn Abbasit (r.a.), ky urdhër në vargun (2:180) është shfuqizuar: "Ju është urdhëruar që, nëse ndonjërit prej jush i afrohet vdekja dhe ka pasuri për të lënë pas, atëherë të lërë testamentin në mënyrë të drejtë për prindërit dhe farefisin! Ky është detyrim për besimtarët e devotshëm". Që këtej, kjo fjalë e Kuranit duhet të konsiderohet si *muteshabih*. Megjithatë, për Aliun, Aishen, Al-Shaëbiun dhe Al-Nekhaiun, i njëjti urdhër (2:180) nuk është i shfuqizuar dhe, për pasojë, ai është *muhkem*.¹² Nuk mund t'i referohesh të njëjtit varg edhe *muhkem*, edhe *muteshabih*.

Ajo që i atribuohet Ibn Abbasit (r.a.), në lidhje me kuptimin e *muteshabihat*, si vargje të shfuqizuara të Kuranit, është e dyshimtë. Al-Tabariu e ka regjistruar mendimin e Ibn Abbasit

11 Al-Tabari, *Jami*, vëll. 3, f. 172-173.

12 Ibn al-Jawzi, *Nawasikh*, p.58; Al-Zarkashi, *Al-Burhan fi Ulum al-Qur'an* (Beirut: Dar-al-Ma'rifah, 1994), vëll. 2, f. 221-222.

nëpërmjet katër zinxhirëve transmetues (*sened*). Dy nga këta zinxhirë përmbajnë transmetues anonimë dhe, për pasojë, këto transmetime janë të dobëta. Edhe dy zinxhirët e tjerë janë me defekte, për shkak se në ta gjenden transmetues të dobët. Në njërin zinxhir, transmetuesi që përcjell mendimin e Ibn Abbasit, është Alij Ibn Ebi Talha, i cili, në fakt, nuk ka mësuar asgjë nga Ibn Abbasi, prandaj transmetimi i tij nga Ibn Abbasi mund të mos konsiderohet i besueshëm. Zinxhiri tjetër përmban dy transmetues jo të besueshëm: Asbat Ibn Nasr dhe Ismail Ibn Al-Suddij. Mendimi që i atribuohet Al-Dah-hak ibn Muzahim, gjithashtu, nuk është i bazuar në zinxhirë të besueshëm transmetimi. Al-Tabariu ka përdorur pesë zinxhirë transmetuesish: që të gjithë janë të dobët, për shkak të emrave të Xhujebirit, Salmah Ibn Nubajt, Xhujebir, Al-Husajn Ibn El-Ferexh dhe Salmah Ibn Nubajt, respektivisht në secilin prej tyre.

Fjala *muteshabihat* do të thotë ilustrues. Në Kuran përmendet jeta e pëртејme dhe shumë gjëra të papara nga njeriu. Për të përshkruar elemente të tilla të papara, Allahu i Lartmadhëruar ka përdorur gjuhë metaforike për ta sjellë vizionin e gjërave të papara afër perceptimit njerëzor. Të gjitha vendet në Kuran ku përmenden gjëra, krijesa dhe fenomene të papara, përbëjnë *muteshabihat*.¹³

Vargu (4:160) thotë: “Ne ua ndaluam atyre (Beni Israilëve) disa ushqime të mira, të cilat ishin të lejuara për ta...”. Vetëm Al-Zurkani pretendon se ky varg flet për ekzistencën e shfuqizimit në Kuran dhe askush tjetër. Ai e merr këtë pozicion mbështetur në frazën “të cilat ishin të lejuara për ta”. Për Al-Zurkaniun, shndërrimi i të ligjshmes në të paligjshme do të thotë shfuqizim.¹⁴ Sigurisht që këtu ka ndodhur një shfuqizim, por ku ka ndodhur ai: në Kuran apo në Teurat? Nuk duhet të ketë asnjë paqartësi lidhur me kuptimin e vargut (4:160). Ai tregon se si

13 Sejjidd Maududi, *Tafhim al-Kur'an* (Lahore: Idara Tarjuman al-Qur'an, 1997), vëll. 1, f. 234; Amin Ahsan Islahi, *Tadabbur-al-Kur'an* (Delhi: Taxh Company, 1997), vëll. 2, f. 27-28.

14 Al-Zurkani, f. 472.

ishin ndëshkuar Beni Israilët, për shkak të trajtimit armiqësor ndaj fesë së tyre. Në një ndëshkim të tillë, ata u ndaluan të përfitonin nga disa gjëra që, në fakt, ishin të ligjshme për ta. Ibn Abbasi shprehet se ky varg na kujton faktin se Beni Israilët bënë ndryshime në Teurat, duke i quajtur vetë disa gjëra si të ndaluara.

Pjesë e çështjes që diskutohet, është edhe fragmenti nga vargu (5:48), ku thuhet: "... Ne, për secilin nga ju, kemi sjellë një ligj dhe një rrugë të qartë...". A tregon ky varg në ndonjë mënyrë, për dukurinë e shfuqizimit në Kuran? Për një tablo të gjallë të këtij pohimi hyjnor, është e dëshirueshme të lexohet jo vetëm vargu në fjalë, por edhe vargjet paraardhëse, edhe ato pasardhëse. Përkthimi i të gjithë vargut është si vijon:

"Ne të kemi zbritur ty (o Muhamed) Librin me të vërtetën, si përmbushës të shkrimeve të mëparshme dhe mbrojtës të tyre. Prandaj, gjykoji ata sipas asaj që të ka zbritur Allahu dhe mos ndiq dëshirat e tyre, duke u shmangur kështu nga e Vërteta që të është shpallur! Ne, për secilin nga ju, kemi sjellë një ligj dhe një rrugë të qartë. Sikur të donte Allahu, do t'ju kishte bërë një popull të vetëm, por Ai kërkon t'ju provojë në atë që ju ka dhënë, andaj bëni gara për punë të mira! Të gjithë do të ktheheni tek Allahu dhe Ai do t'ju lajmërojë për çështjet rreth të cilave kishit kundërshti".

Ky varg përcjell tri mesazhe kryesore: Kurani përfaqëson të vërtetën; Kurani është i vetmi burim i ligjit për njerëzit; vendimi për çdo mosmarrëveshje duhet të bëhet nën dritën e Kuranit dhe jo në atë çfarë ekziston në Shkrimet e Shenjta të mëparshme. Përmendja e fjalës "e Vërteta", si atribut i Kuranit në këtë varg, dërgon një mesazh përtej çdo dyshimi, se Kurani përmban të vërtetën nga çdo këndvështrim dhe në çdo varg të tij. Të thuash se disa vargje të veçanta të Kuranit janë shfuqizuar, në lidhje me zbatueshmërinë e tyre, është e barasvlershme me mospranimin e Kuranit si e Vërteta. Ky varg (5:48) dhe vargjet paraardhëse dhe pasardhëse bëjnë një thirrje të përsëritur për të refuzuar qëndrimin e çifutëve ndaj Shkrimeve të Allahut dhe për të

ndjekur Shkrimin e Fundit të shpallur të Allahut të Lartmadhëruar. Për më tepër, pjesa e mësipërme e vargut: “Ne, për secilin nga ju, kemi sjellë një ligj dhe një rrugë të qartë...”, konfirmon se ligjet e shpallura më herët në Shkrimet e Shenjta të mëparshme nuk janë më të vlefshme dhe se ligjet e shpallura në Kuran janë dispozitat e vetme të vlefshme të ligjeve. Mekkij ibn Ebi Talib theksonte se ky varg i referohet shfuqizimit të ligjeve të profetëve të mëparshëm dhe jo të ligjeve në Kuran.¹⁵

Në vargun (13:39) lexojmë: “Allahu fshin çfarë të dojë dhe ngulit çfarë të dojë (në këtë libër); tek ai është Libri amëz”. Ky varg është përdorur si argument për ekzistencën e shfuqizimit, në bazë të një pohimi që është meritë e Ibn Abbasit: “Allahu zëvendëson në Kuran çfarë do Ai të shfuqizojë dhe ruan çfarë do Ai të mos e shfuqizojë. Edhe i shfuqizuari dhe shfuqizuesi janë në Librin amëz. Gjithçka që është zëvendësuar dhe që është ruajtur, janë në Libër”.¹⁶ Katadah ibn Di’amah pretendon se ky varg përcjell të njëjtën ide si vargu (2:106) dhe bën fjalë për shfuqizimin në Kuran. Po kështu, edhe vargu (13:39) provon teorinë e ekzistencës së shfuqizimit në Kuran.¹⁷ Zinxhiri nëpërmjet të cilit transmetohet mendimi i Ibn Abbasit, duket të jetë i mangët, për shkak të përfshirjes në të të Alij Ibn Ebi Talha, i cili kurrë nuk ka mësuar nga Ibn Abbasi. Ndërsa Katadah ndoshta e ka bazuar mendimin e tij në thënien e Ibn Abbasit. Ky varg përmban fjalën *maha-jamhu*, që do të thotë fshirje dhe largim i plotë: kudo që ndodh *mahu*, asgjë nuk mbetet më në atë vend. Teoria e shfuqizimit thekson se edhe vargu shfuqizues, edhe vargu i shfuqizuar mbeten në Kuran, me ç’rast (13:39) nuk duhet të bëjë fjalë për shfuqizimin në Kuran.

Në qoftë se lexojmë të gjithë suren *Al-Raëd* (13), mund të shohim se surja ngushëllon dhe qetëson Profetin (a.s.) dhe ndjekësit e tij, si dhe hedh poshtë supozime të ndryshme të përpunuara nga

15 Makki, Ibn Abi Talib, *Al-’Idah li Nasikh al-Kur’an ua Mansukhihi* (Xheddah: Dar al-Manarah, 1986), f. 63.

16 Al-Tabari, *Xhami’*, vëll. 7, f. 402, raport nr. 20489.

17 Po aty.

kundërshtarët, d.m.th. kurejshët. Vargu i mësipërm formulon një përgjigje ndaj kundërshtimit të ngritur nga kurejshët, sipas të cilit, për shkak të pranisë së Shkrimeve të Shenjta të mëparshme, shpallur profetëve të mëhershëm, nuk lind më nevoja për një Shkrim Hyjnor të ri. Në përgjigje është theksuar se Allahu deshi t'i fshinte Shkrimet e mëparshme si burime të ligjeve dhe dërgoi një Shkrim të ri, që është Kurani.¹⁸

“Çdo periudhë e kohës (*exhel*) ka librin (*kitab*) e vet (ku është shënuar caku i saj) është pohimi i fundit i vargut paraardhës (13:38). Pohimi në (13:39) lidhet me atë paraardhës. Në këtë mënyrë, (13:39) nuk mbron teorinë e shfuqizimit, por më tepër, të drejtën e posaçme të Zotit për të anuluar një Shkrim të mëparshëm dhe për ta zëvendësuar atë me Kuranin. Përveç kësaj, vargu në fjalë është shpallje mekase; atëherë është mrekullisht e çuditshme të sugjerohej se ky varg aludon për teorinë e shfuqizimit. Koncepti i shfuqizimit doli vetëm në Medinë, ku po zhvillohej një shoqëri e re, bazuar në ligjet islame.

Vargu (16:101) thotë: “Kur Ne zëvendësojmë një varg me një varg tjetër, dhe Allahu e di më së miri se çfarë shpall, ata thonë: ‘Ti je vetëm trillues!’ Nuk është ashtu, por shumica e tyre nuk dinë”. Ky varg është marrë si argument për vijueshmërinë në urdhërimet e Allahut, nëpërmjet Shpalljes në Kuran. Ky qëndrim është krejt i pambrojtur, sepse vargu është shpallje mekase dhe askush nuk mund të gjejë në shpalljet mekase një vijueshmëri të tillë të ligjeve. Vetë vargu (16:101) i referohet qortimit të kurejshëve, se Muhamedi (a.s.) po i fabrikonte vetë mesazhet në mënyra të ndryshme dhe i paraqiste ato në faza, në Emër të Zotit. Kurejshët nuk mund të kishin ngritur çështje të shfuqizimit të ligjeve në Mekë. Ky varg u kujtoi kurejshëve se nuk ishte Muhamedi (a.s.) që e shpallte Kuranin në faza, por Vetë Zoti, i Cili e dinte shumë mirë çfarë të shpallte në Kuran, ku dhe kur. Duke interpretuar vargun (16:101), Sejjid Meududij vuri re se në

18 Sejjid Maududi, *Tafhim*, vëll. 2, f. 465.

shpalljet mekase mund të gjendet i njëjti mesazh në stile të ndryshme dhe argumente të shpërndara në pjesë të ndryshme në Kuran. Ishte pikërisht kjo shpallje në faza, që i bëri kurejshët të pretendonin se Kurani ishte vepër e Muhamedit (a.s.), sikur të kishte qenë vërtet prej Allahut, atëherë ai do të ishte shpallur i gjithi njëherësh. Ai mbronte mendimin se shpalljet mekase nuk kanë vazhdimësi në ligjet islame.¹⁹

Vargu (17:86) thotë: “Me të vërtetë, sikur të donim Ne, do të ta merrnim ty atë shpallje që ta kemi dhënë, pastaj ti nuk do të gjeje askënd, që të ndihmonte për të kundër Nesh”. Padyshim që ky varg i referohet Fuqisë së Allahut për të larguar urdhrin e Vet, por nuk provon se Allahu ka dërguar një shpallje në Kuran dhe pastaj e ka hequr atë. Vargu pas tij: “Nëse nuk e bëjmë, është vetëm prej mëshirës nga ana e Zotit tënd. Vërtet që mirësia e Tij ndaj teje është kurdoherë e madhe”, rikonfirmon se Allahu, nga Mirësia e Tij mbi Profetin e Fundit, nuk do ta largonte atë që Ai i kishte shpallur atij. Ky varg bën fjalë për mundësinë e shfuqizimit dhe jo për praninë e dukurisë së shfuqizimit në Kuran. Në fakt, vargu (17:86) është pjesë e përgjigjes ndaj një pyetjeje të ngritur nga kurejshët në emër të judejve të Medinës, në lidhje me kuptimin e “shpirtit”. Përgjigja fillon që nga vargu (17:85): “Do të të pyesin ty për shpirtin. Thuaju: “Shpirti është çështje që i përket vetëm Zotit tim, ndërsa juve nuk ju është dhënë veçse pak dijeni” dhe mbaron me vargun (17:87). Shpirti, në fakt, është tërësisht shpallje në përkujdesje të Allahut se ku, kur, çfarë dhe kujt t’ia zbresë atë.²⁰ Mekkiu e shfrytëzonte vargun (17:86) në parimet bazë, për të pretenduar se Allahu ka ngritur disa pjesë shpalljesh të Kuranit nga zemrat dhe nga shkrimet²¹, se është spekulim i madh ose hamendje dhe “Në të vërtetë, hame ndja nuk e zëvendëson aspak të vërtetën” (10:36).

19 Po aty, vëll. 2, f. 572.

20 Këtu autori, në fakt, aludon për mendimin e dytë në lidhje me kuptimin e fjalës “ruuh” në këtë ajet, sipas të cilit ai është engjëlli Xhebrail (a.s.). (sh.p.).

21 Makki, *Al-Idah*, f. 64.

Vargu (22:52) thotë: “Ne nuk kemi sjellë para teje (o Muhamed) asnjë të dërguar e asnjë profet, që djalli të mos i ndërhynte në leximin e tij (nga Shpallja). Por Allahu e zhdukte ndërhyrjen e djallit dhe më pas, i forconte Shpalljet e Veta. Allahu është i Gjithë-dijshëm dhe i Urtë”. Është krejt e qartë, edhe për një laik, se ky varg i referohet shfuqizimit të diçkaje të ndërfutur në zemrën e Profetëve nga ndërhyrja e shejtanit dhe nuk i referohet shfuqizimit të vargjeve kuranore. Megjithatë, disa *mufesirunë* vendosën ta interpretojnë këtë varg nën dritën e një tregimi të konsideruar gjerësisht si të trilluar në lidhje me vargjet famëkeqe satanike (tregim i cili përmend se si shejtani paskësh vendosur në gojën e Profetit (a.s.) disa vargje të vetat ku admiroheshin disa hyjni mekase të kurejshëve), si provë se si Allahu kishte fshirë këto shtojca satanike në Shpallje. Këta *mufesirunë* duket se kanë harruar garancinë e Allahut në vargun (15:19), që thotë: “Vërtet, Ne e kemi shpallur Kuranin dhe Ne do ta ruajmë atë me siguri”. Premtimi i Allahut për ta ruajtur Kuranin nuk bën thjesht të ditur ruajtjen e tij pasi të shpallet i tëri, por gjithashtu, edhe gjatë zbritjes së tij. Me fjalë të tjera, të pretendosh se shejtani ka mundur të ndërhyjë deri diku në procesin e shpalljes së *Sures En-Nexhm* (53), është të falsifikosh garancinë hyjnore të bërë në vargun (15:9), që Shpallja do të jetë e sigurt nga çdo lloj cenimi.

ARGUMENTET BAZUAR NË MENDIMET E DIJETARËVE SAHABË DHE TABIUNË

Ndërsa diskutojnë rëndësinë e shfuqizimit në Kuran, mbrojtësit e këtij mendimi citojnë tri deklarime që iu atribuohen tri *sahabëve*: Umer Ibn El-Khattabit, Ali Ibn Ebi Talibit dhe Abdullah Ibn Abbasit (Allahu qoftë i Kënaqur me të gjithë ata).

Pohimi i parë: Umeri (r.a.) ka thënë: “Ubej Ibn Kaëb është më i dituri prej nesh, sa i takon shfuqizimit”.²² Ibn Al-Xheuzij nuk ka dhënë zinxhirin e transmetimit të këtij citimi, kështu që besueshmëria e tij nuk mund të konstatohet. Përveç problemit të origjinalitetit të tij, nuk duhet që ta kthejë thënien e Umerit në referencë për ekzistencën e shfuqizimit në Kuran. Ai thjesht lavdëron dijeninë e Ubejit në lidhje me çështjen e shfuqizimit, por nuk shpreh në mënyrë të prerë se Ubeji ka qenë më i dituri në lidhje me çështjen e shfuqizimit në Kuran. Në fakt, Ubej Ibn Kaëbi kishte njohuri të Shkrimeve të mëparshme të Shenjta dhe, për këtë arsye, ai e dinte shumë mirë se cilat urdhra të Teuratit ishin anuluar nga Kurani.

Pohimi i dytë: Qëndrimi i Aliut (r.a.) është parashtruar në formën e një dialogu të zhvilluar ndërmjet tij dhe një tregimtari. Aliu e pyet atë, nëse ai ishte i vetëdijshëm për shfuqizuesin (*al-nasikh*) dhe të shfuqizuarin (*al-mansukh*). Kur ai mohon, Aliu e këshillon atë: “Ke shkatërruar veten tënde dhe të tjerët”.²³ Në çfarë mënyre ky transmetim përbën argument në favor të shfuqizimit në Kuran? A ishte tregimtari mësues i Kuranit, të cilin Aliu e paralajmëroi për një pasojë serioze të injorancës së tij, në lidhje me fenomenin e shfuqizimit në Kuran? Sigurisht që tregimtari nuk ishte mësues i Kuranit, por, ashtu siç e përçon edhe vetë emërtimi i tij ‘tregimtar’, vërtet, asgjë më shumë, por vetëm një tregimtar. Po të kishte qenë mësues i Kuranit, ai kurrë nuk do të ishte përmendur si tregimtar. Nga transmetimi duket se tregimtari mund të rrëfejë tregime të çdo lloji, duke përfshirë edhe tregime të popujve dhe të profetëve të mëparshëm, bazuar në të kuptuarit e tij të Shkrimeve të Mëparshme. Kur Aliu e pyet atë në lidhje me njohuritë e tij për shfuqizuesin dhe të shfuqizuarin, ai mbase ka qenë duke e pyetur atë në lidhje me Shpalljet shfuqizuese në Kuran dhe vargjet e shfuqizuara në Shkrimet e mëparshme.

22 Ibn al-Xhauzi, *Navasikh*, f. 19.

23 Po aty, f. 29-31.

Pohimi i tretë: Mendimi i Ibn Abbasit që është diskutuar më lart. Interpretimi prej tij i vargjeve të tilla, si (2:106), (3:7) etj., konfirmon mendimin e tij mbi ekzistencën e shfuqizimit në Kuran. Këto vargje u diskutuan tërësisht në lidhje me kuptimin e tyre. Ato nuk bëjnë fjalë për ekzistencën e shfuqizimit në Kuran, por për shfuqizimin që i bën Kurani Shkrimeve të Shenjta të mëparshme. Emri i Ibn Abbasit është keqpërdorur dhe abuzuar prej tyre për interesa të caktuara. Nëse të gjitha transmetimet që i atribuohen Ibn Abbasit, shqyrtohen në mënyrë kritike, ato mund të vërtetohen ose dobësinë e tyre, ose se janë të pabesueshme. Për shembull, komentuesi *Tenviir Al-Mikbaas* i atribuohet Ibn Abbasit. Megjithatë, studiuesit kanë provuar përtej çdo dyshimi, se dy transmetuesit që përcjellin mendime *tefsiri* të Ibn Abbasit janë gënjeshtarë dhe, për pasojë, janë të pabesueshëm. Nuk mund të fajësohet Ibn Abbasi, por transmetuesit si të pabesueshëm, të cilët i mveshin atij pohime të tilla.

Ndër dijetarët e *tabiunëve*, mbështetësit më të shquar të shfuqizimit janë Saaid Ibn al-Musajjab, Muxhahid Ibn Xhabr, Katakah Ibn Di'amah dhe Al-Dahhak ibn Muzahim. Gjithkush mund të gjejë në burimet përkatëse pohimet e tyre për vargje të caktuara që janë shfuqizuar. Përderisa ata i konsiderojnë disa vargje të Kuranit si të shfuqizuara, atëherë teoria e shfuqizimit në Kuran merret si e përligjur. Nuk ka dyshim se ata i kanë deklaruar disa vargje si të shfuqizuara, por ne duhet të shqyrtojmë se çfarë kanë dashur të thonë ata me këtë deklaram. Disa shembuj mund të mjaftojnë për ta kthjelluar çështjen.

Së pari, kur Enes Ibn Maliku u plak dhe nuk ishte më në gjendje të agjëronte gjatë Muajit të Ramazanit, atëherë, në vend të tij, ai ushqente të varfrit si kompensim për çdo ditë pa agjërim. Këtë e bënte nën dritën e lejes së dhënë në Kuran: "Ata që kanë vështirësi për të agjëruar, duhet të ushqejnë si shpërblim, nga një të varfër për çdo ditë agjërimi..." (2:184).²⁴ Enes Ibn Maliku, si të

24 Abu 'Ubayd al-Qasim ibn Salam, *Al-Nasikh wa al-Mansukh fi al-Kur'an al-'Aziz* (Riyadh: Maktabah al-Rushd, 1990), f. 55.

tjerët, e konsideronte këtë lehtësim si të shfuqizuar. Atëherë, përse e praktikuan atë? Sipas tij, shfuqizimi i një gjykimi në Kuran nuk nënkuptonte kurrë pavlefshmëri të përhershme të urdhrin kuranor. Së dyti, Ibn Abbasi ka gjykuar se, pasi gruaja të lindë, asaj i lejohet të japë dëmshpërblim si shlyerje, në vend të agjërimit.²⁵ Shpesh, Ibn Abbasi thoshte se lejimi për të paguar shpërblim si shlyerje për agjërimin (2:184) ka qenë shfuqizuar. Po të nënkuptonte shfuqizim të përhershëm të këtij vargu, atëherë pse i lejonte ai gratë ta bënin një veprim të këtillë? Sigurisht që për të, shfuqizimi në Kuran nënkuptonte pazbatueshmëri të disa gjykimeve të Kuranit në situata të caktuara. Së treti, kur Abdullah Ibn Umeri ishte pyetur njëherë, për pozitën e një gruaje shtatzënë që agjëronte Ramazanin, por që ndjente shumë dehidrimin, ai e këshilloi ta prishte agjërimin dhe të paguante për shlyerjen e çdo dite të paagjësuar.²⁶ Sigurisht që ai e konsideronte atë lehtësim të shfuqizuar për burra dhe gra në gjendje normale dhe të shëndetshëm, por, për gratë shtatzëna dhe për të sëmurët, ai nuk e shikonte atë gjykim të shfuqizuar. Së katërti, Abu Al-Alijah nuk e agjëronte Ramazanin në moshë të thyer dhe, në vend të tij, paguante si shlyerje për çdo ditë të paagjësuar.²⁷

ARGUMENTI PËR EKZISTENCËN E GJYKIMEVE TË SHFUQIZUARA NË KURAN

Al-Zurkani ka parashtruar një argument në favor të fenomenit të shfuqizimit në Kuran, duke u shprehur se në Kuran ekzistojnë vargje të caktuara që kurrë nuk mund të praktikohen.²⁸ A

25 Po aty, f. 65.

26 Po aty, f. 63.

27 Po aty, f. 57.

28 Al-Zurkani, *Manahil*, vëll. 2, f. 472.

duhet ta marrim këtë si argument? Ku është prova për këtë? Kush ka vendosur që ky ose ai varg është shfuqizuar? A e ka treguar Allahu qartë Shpalljen e shfuqizuar në Kuran? Sigurisht që nuk ka asnjë pohim në Kuran, që t'u referohet vendimeve të shfuqizuara. Atëherë, a i ka identifikuar Profeti (a.s.) urdhrat praktikisht të pavlefshëm në Kuran? Nuk gjendet asnjë transmetim i tillë në literaturën e hadithit. Pohimi i Al-Zurkanit është thjesht hamendje, që do të thotë se ai dhe të tjerë nga komuniteti i studiuesve muslimanë shpikën dyshime nga vetja e tyre, se disa nga vargjet e Kuranit ishin praktikisht, përgjithmonë të pavlefshme. Për ironi, identifikimi i gjykimeve të shfuqizuara në Kuran ka qenë në të kaluarën dhe vazhdon të jetë një akt manipulimi i Kuranit, i motivuar personalisht.

Studiuesit e shfuqizimit, *fukaha* dhe *mufessirun*, kanë dështuar në përpunimin e parimeve të shfuqizimit, në mënyrë që t'u japin atyre formë universale. Studiues të ndryshëm kanë zhvilluar kriteret e veta të fenomenit të shfuqizimit në Kuran, që është edhe arsyeja pse ata nuk kanë mundur të pajtohen unanimisht, se cilat vargje janë shfuqizuar.

Pas këtij deklarimi, qëndron një hipotezë, se numri i vargjeve të shfuqizuara mund të reduktohet edhe më tej. Ndoshta Shah Vali-Allah Al-Dehlevij e nisi këtë sfidë dhe e zvogëloi numrin e vargjeve të shfuqizuara nga njëzet e një, në vetëm pesë. Ky kufizim i madh i vargjeve të shfuqizuara u bë bazuar në interpretimin e vargjeve të lidhura me çështjen në fjalë. Sipas Al-Dehleviut, vargjet e vetme të shfuqizuara në Kuran janë: (2:180), (2:240), (8:65), (33:52) dhe (58:12).²⁹ Është interesante se këto pesë vargje janë deklaruar si të pashfuqizuara nga ithtarët e tjerë të ekzistencës së shfuqizimit.³⁰ Për pasojë, asnjë varg i Kuranit nuk është i shfuqizuar. Në këtë rast, pozicioni i Al-Zurkanit në lidhje me ekzistencën e vargjeve të shfuqizuara në Kuran, rezulton të jetë i pambrojtur.

29 Shah Vali Allah al-Dehlai, *Al-Fauz al-Kabir*, Khurshid Anvar, Urdu trans. (Deoband, India: Kutub Khana Husayniyah, n.d.), f. 252-312.

30 Israr Ahmad Khan, *Qur'anic Studies: An Introduction* (Kuala Lumpur: Zaman Islam Media, 2000), f. 223-226.

ARGUMENTI I BAZUAR NË PRETENDIMIN E EKZISTENCËS SË MARRËVESHJES

Disa komentues të Kuranit dhe dijetarë të studimeve kuranore pretendojnë se ekziston një marrëveshje në mesin e umetit musliman, lidhur me ekzistencën e shfuqizimit në Kuran. Ibn Al-Xheuzi shprehet se *ulematë* kanë një dakordësi në lidhje me ekzistencën e fenomenit të shfuqizimit në Kuran, por disa nuk janë pajtuar për këtë.³¹ Al-Nahas pohon se disa njerëz e kanë hedhur poshtë ekzistencën e vargjeve shfuqizuese dhe të shfuqizuara në Kuran, por qasja e tyre nuk është e arsyeshme, sepse ata i kundërvihen marrëveshjes së umetit musliman dhe kushtëzimeve kuranore mbi këtë çështje.³² Al-Sujuti pretendon se ekziston kjo dakordësi midis muslimanëve për praninë e shfuqizimit në Kuran.³³ Al-Zurkani ndryshon pak pohimin e tij (duke u shprehur): “Brezat e parë të dijetarëve muslimanë (*selef al-ummah*) kanë pasur dakordësi mendimi mbi faktin se kanë ndodhur shfuqizime në legjislacionin islam”.³⁴

Në pohimet e Al-Nahasit dhe të Ibn Al-Xheuzit ka një pranim të qartë të ekzistencës së polemikës midis dijetarëve, mbi fenomenin e shfuqizimit në Kuran. Që të dy pranojnë se disa e kanë refuzuar teorinë e shfuqizimit. Atëherë, si mund të flitet për konsensus?! Ata vetë e kanë vënë në diskutim pozitën e tyre. Konsensusi ndodh vetëm atëherë, kur të gjithë dijetarët, pa asnjë përjashtim, pajtohen me çështjen në fjalë. Qoftë edhe mospajtimi i një dijetari të vetëm e bën atë çështje të diskutueshme. Al-Sujuti e ka shmangur përmendjen e mendimit ndryshe mbi shfuqizimin, edhe pse ai e dinte shumë mirë natyrën e situatës. Ai shpesh ka huazuar ide dhe të dhëna nga vepra e Al-Zerkeshit, *Ulum al-Kuran*. Duke qenë çështja kështu, atëherë, përse ai nuk

31 Ibn al-Xhauzi, *Navasikh*, f. 17.

32 Po aty.

33 Xhalal al-Din al-Sujuti, *Al-Itkan fi 'Ulum al-Kur'an* (Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah, 2000), vëll. 2, f. 40.

34 Al-Zurkani, *Manahil*, vëll. 2, f. 472.

mori nga Al-Zerkeshi edhe pohimin lidhur me polemikën e dijetarëve muslimanë mbi çështjen e shfuqizimit?

Al-Zerkeshi iu është referuar mendimeve të disa dijetarëve të tjerë, të cilët e kanë konsideruar Kuranin si shfuqizues të Shkrimeve të Shenjta të mëparshme dhe jo të vetë shpalljeve të veta. Duket se Al-Zerkeshi ka mbështetur idenë se Kurani është i ruajtur nga çdo lloj kundërshtie. Për të provuar të kuptuarit e tij të çështjes, ai citon vargun (15:9): “Sigurisht, Ne e kemi shpallur Kuranin dhe, sigurisht, Ne do ta ruajmë atë”.³⁵ Al-Zurkani sugjeron dakordësinë e dijetarëve muslimanë mbi shfuqizimin në ligjin islam dhe përshtetimin e dijetarëve të tjerë nga kohët e para, deri në kohët moderne.³⁶

Aktualisht, nuk ekziston asnjë marrëveshje mbi shfuqizimin në Kuran, midis dijetarëve muslimanë. Dijetarët janë ndarë në grupe: njëri e mbështet atë, ndërsa tjetri e mohon atë. Përveç kësaj, pretendimi i konsensusit hedh poshtë realitetin sot në histori. Al-Razi është shprehur se një marrëveshje ndërmjet dijetarëve muslimanë nuk përbën bazë të mjaftueshme për të anuluar fuqinë ligjore praktike të vendimeve kuranore.³⁷

AJETET E SHPATËS (*ES-SEJF*) DHE AJETET E LUFTIMIT (*AL-KITAL*)³⁸ PËRBALLË AJETEVE TË BUJARISË DHE TË DREJTËSISË NDAJ JOMUSLIMANËVE

Një numër vargjesh në Kuran i nxisin besimtarët t’i mbajnë dhe t’i trajtojnë jobesimtarët me bujari. Për shembull, vargu (4:90):

35 Al-Zerkeshi, *Al-Burhan*, vëll. 2, f. 174-175.

36 Al-Zurkani, *Manahil*, f. 483.

37 Fakhr al-Din al-Razi, *Mefatih al-Ghaib* (Beirut: Dar Ihja’ al-Turath al-‘Arabi, 1997), vëll. 2, f. 234.

38 Vargjet e shpatës dhe vargjet e luftës që autori i shpjegon më poshtë (sh.p.).

“Në qoftë se ata (luftëtarët jo-muslimanë) shmangen prej jush, nuk ju luftojnë dhe ofrojnë paqe, atëherë për ju Allahu nuk lë shteg, që të luftoni kundër tyre”. Pjesa e dytë e vargut (5:2) thotë: “Dhe, të mos ju nxisë urrejtja ndaj disa njerëzve, që ju penguan të vizitoni Qabenë, pra, kurrse si të mos ju nxisë, që t’i sulmoni! Ndhimoheni njëri-tjetrit në punë të mira, në të ruajturit nga të këqijat dhe jo në gjynahe e armiqësi!” Shprehja me të cilën nis vargu (20:130), thotë: “Prandaj, duroje (o Muhamed) atë që thonë ata!...”, ndërsa vargu (33:48) këshillon: “Mos i dëgjo mohuesit dhe hipokritët! Mos i përfill fyerjet e tyre dhe mbështetu tek Allahu! Allahu mjafton për mbrojtës”.

Këto vargje dhe shumë të tjerë e këshillojnë Profetin (a.s.) dhe ndjekësit e tij të jenë të durueshëm ndaj sjelljes së pacipë të armiqve, të jenë bujarë ndaj jobesimtarëve dhe të jenë të drejtë ndaj jomuslimanëve. Megjithatë, mbështetësit e vendosur të shfuqizimit kanë guxuar t’i deklarojnë të gjitha këto urdhërime të Mëshirëplotit, si të anuluar dhe të pavlefshme, duke u mbështetur në dy thënie (9:5): “Atëherë, vritini idhujtarët, kudo që t’i ndeshni, zërin robër, rrethojini dhe bëjini pusi kudo!” dhe (9:29): “Luftojini ata që nuk besojnë në Allahun dhe as në Ditën e Kiameetit, që nuk e marrin për të ndaluar atë që e ka ndaluar Allahu dhe i Dërguari i Tij, si dhe ata, midis atyre që u është dhënë Libri, që nuk e pranojnë fenë e vërtetë, derisa të japin *xhizjen*³⁹ me dorën e tyre, duke qenë të përlulur”. Këto dy vargje njihen në terminologjinë e jurisprudencës, si *ajat al-sejf* dhe *ajat al-kital*.

39 “*Xhizje*” quhet taksa, nëpërmjet të cilës hebrejntë dhe të krishterët shprehnin njohjen e tyre për shtetin islam. Pagimi i kësaj takse u jepte atyre statusin e “*dhimmi-t*” - të mbrojturit, përmes të cilit fitonin të drejtën të jetonin në paqe dhe siguri në shtetin islam dhe të ushtronin pa pengesë fenë e tyre. Sigurisht që kjo taksë nuk ishte diskriminuese, sepse hebrejntë dhe të krishterët ishin të përjashtuar nga dhënia e zekatit, që, për shkak të veçorive të tij, ishte detyrim vetëm për besimtarët. Në kohën e Profetit Muhamed (a.s.), sasia e *xhizjes* ishte dhjetë derhemë (rreth 30 gram argjend) për çdo mashkull të rritur, që në kohën tonë është e barasvlershme me shpenzimet ushqimore të dhjetë ditëve. Gjithsesi, gratë, fëmijët, skllëvërit dhe të varfrit ishin të përjashtuar nga kjo taksë.

Katadah Ibn Di'amah vërente: "Çdo varg në Kuran që këshilloshmangien e konfliktit me jobesimtarët, qëndron i shfuqizuar nga *ajat al-sejff* dhe *ajat el-kital*".⁴⁰ Sa për llogaritjen e Ibn Al-Xhauzit të rreth njëqind e dhjetë vargjeve që promovojnë shpirtbutësi, mirësi, durim dhe bujari ndaj jobesimtarëve, ato konsiderohen të shfuqizuara nga *ajat al-sajf* dhe *ajat al-kital*. Ai nuk pajtohej me këtë numër, por mbështeste shfuqizimin e vetëm dymbëdhjetë prej tyre. *Ajat al-sajf* dhe *ajat al-kital* kanë qenë shpallur në lidhje me situatën e luftës. Kur situata është normale (d.m.th. jo situatë lufte), atëherë këto dy vargje mbeten të pazbatuara. Marrëveshjet e Profetit (a.s.) për paqe me hebrejtë, me fiset arabe, veçanërisht me kurejshët dhe me palë të tjera ndërluftuese, shërbejnë si fakte të mjaftueshme për politikën e Islamit, për bashkekzistencë paqësore. Duket se imazhi i muslimanëve në Perëndim si terroristë, është rrjedhim i shfuqizimit të bujarisë ndaj jomuslimanëve.

ARGUMENTET KUNDËR EKZISTENCËS SË SHFUQIZIMIT NË KURAN

Në ballë të lëvizjes kundër teorisë së shfuqizimit ka qenë Abu Muslim Al-Asfahani. Argumentet e tij për të rrëzuar pretendimin e ekzistencës së shfuqizimit në Kuran janë dy llojesh: Pohimi dhe interpretimi i Kuranit.

Sipas Al-Asfahanit, pohimi i Kuranit që mohon ekzistencën e shfuqizimit në Kuran, është: "Atij (Kuranit) nuk mund t'i afrohet gënjeshtër nga asnjëra anë. Kjo është Shpallje prej Një të Urti që meriton të gjitha lavdet". (41:42). Ai e ka konsideruar teorinë e shfuqizimit një falsitet (*batil*).⁴¹ A është korrekt pozicioni i tij?

40 Ibn al-Xhauzi, *Navasikh*, f. 208.

41 Al-Razi, *Mafatih*, vëll. 1, f. 640.

Al-Zurkani e kundërshton mendimin e Al-Asfahanit, me bindjen se shfuqizimi në Kuran është e vërteta (*El-Hakk*) dhe jo falsitet (*batil*). Megjithatë, Al-Zurkani nuk sjell asnjë argument për të provuar pretendimin e tij, përveç vargut (2:106), i cili, siç e kemi parë më lart, shpreh se Allahu bën shfuqizim jo në Kuran, por në Shkrimet e Shenjta të mëparshme, me anë të Kuranit. Është e vështirë të pranohet teoria e shfuqizimit në Kuran si e vërteta (*El-Hakk*), sepse shfuqizimi parasheh ekzistencën e kundërshtive (*tearud* dhe *tenakud*). Nocioni i kundërshtisë ndërmjet dy vargjeve në Kuran është i pavërtetë. Al-Zurkani i qëndronte mendimit se shfuqizimi tregon pezullimin e fuqisë ligjore të një vargu kuranor, por pa e cenuar pozitën e tij, për të vazhduar së qeni pjesë e Shpalljes kuranore.⁴²

Al-Zurkani harron se të recitosh një varg kuranor dhe të besosh në vërtetësinë e tij, si pjesë e Kuranit, kërkon medoemos pranimin e tij si urdhër. Çdo urdhër i Kuranit paraqet të vërtetën nga çdo këndvështrim i mundshëm: është një Shpallje nga lart; është pjesë e Kuranit; duhet të besohet si më i shenjtë; duhet të lexohet si urdhër i Allahut dhe duhet të zbatohet kudo që të ketë lidhje. E megjithatë, teoria e shfuqizimit e hedh mënjanë vlefshmërinë e vargut në kuptimin e zbatimit të tij praktik. Sigurisht që kjo është njëllëj sikur ta konsiderosh atë të pavlefshëm. Pavlefshmëria e një urdhri kuranor e shndërron atë në fals. Për pasojë, argumenti i Al-Asfahanit duket se është i logjikshëm.

Al-Asfahani propozon se vargjet kuranore më mirë duhet të interpretohen sesa të shfuqizohen. Mbështetësit e shfuqizimit, për shembull, e shpallin vargun (2:180) si të shfuqizuar: “Ju është urdhëruar që, nëse ndonjërit prej jush i afrohet vdekja dhe ka pasuri për të lënë pas, atëherë të lërë testamentin në mënyrë të arsyeshme për prindërit dhe farefisin! Ky është detyrim për besimtarët e devotshëm”. Al-Asfahani interpreton se ky varg ka mbetur praktikisht i vlefshëm, duke thënë se testamenti duhet

42 Po aty.

lënë, siç thekson vargu, në mënyrë të arsyeshme (*bi al-maëruf*). Më pas, ai shpjegon se *al-maëruf*, këtu ka kuptimin “në përputhje me urdhrin e Allahut”, të shprehur në vargjet e trashëgimisë (*Ajat al-mirath* 4:7-14). Sigurisht që *al-maëruf* nuk do të thotë “sipas zakonisht më të njohur në një shoqëri”, por do të thotë “çfarë është e mirë”. Veç kësaj, e mirë është vetëm ajo që Allahu e konsideron të mirë. Nuk ka asgjë të keqe në këtë trajtim interpretues të Al-Asfahanit dhe sugjerimi i tij duket mjaft racional. Me këtë metodë të interpretimit të Kuranit, mund të zbulohet vlefshmëria praktike e vargjeve të ashtuquajtura të *shfuqizuara*. Pozita e Abu Muslimit provohet mjaftueshëm nga Kurani. Vargje të tilla si: (2:185), (4:82), (5:3), (11:1), (17:82), (36:2) dhe (39:28), shprehin, pa asnjë mëdyshje, se Kurani në tërësinë e tij është gjithnjë e më tepër mëse i përshtatshëm në jetën e njeriut.

Vargu (2:185) thotë: “Muaji i Ramazanit është ai, në të cilin ka zbritur Kurani, që është udhërrëfyes për njerëzit, plot me shenja të qarta për rrugën e drejtë dhe dallues (i së drejtës nga e gabuara)...”.

Ky varg flet për tri cilësi të Kuranit: burim i udhëzimit, provat e udhëzimit dhe kriteri standard për të drejtën dhe për të gabuarën. Këto tri cilësi janë të vlefshme për gjithë Kuranin. Në qoftë se shfuqizimi merret si i mirëqenë, atëherë kjo do të thotë se një pjesë e Shpalljes është e privuar nga këto cilësi. Çështja e shfuqizimit ka krijuar pështjellim dhe polemika të papajtueshme ndërmjet *ulemave* dhe masës së muslimanëve. Kjo nuk është një situatë udhëzimi, prandaj çdo gjë që zvogëlon pozitën e Kuranit si udhëzues, nuk është e qëndrueshme.

Vargu (4:82) thotë: “A nuk përsiatin ata për Kuranin?! Sikur ai të mos ishte prej Allahut, do të gjenin në të shumë kundërtënie”. Sipas këtij pohimi, Kurani është i pastër nga çdo lloj kundërtënie, megjithatë mbështetësit e teorisë së shfuqizimit këmbëngulin se në të gjenden ligje që janë në kundërshti me njëri-tjetrin. Tashmë kemi çështjen e zgjedhjes ndërmjet dy pohimeve: njëri nga Allahu dhe tjetri nga njeriu. Sigurisht që zgjedhja e drejtë

është ajo e Shpalljes së Allahut, sepse besimi në teorinë e shfuqizimit është baras me ekzistencën e kundërshtive mes vargjeve të Kuranit. Në qoftë se nuk ekziston asnjë konflikt midis urdhrave të Allahut, ashtu siç na informon vargu (4:82), atëherë ne mund të dalim në përfundimin se nuk ekziston fare shfuqizimi në Kuran.

Vargu (5:3) nxjerr në pah të ligjshmet dhe të paligjshmet për besimtarët: “Sot jua përsosa fenë tuaj, e plotësova dhuntinë Time ndaj jush dhe zgjodha që Islami të jetë feja juaj...”. Me shpalljen e këtij mesazhi, Profeti (a.s.) dhe ndjekësit e tij u siguruan për mbrojtjen e Kuranit. Teoria e shfuqizimit e mohon këtë dhe shtyn me forcë një ide, se Kurani qenka akoma i papërkryer.

Vargu (11:1) thotë: “*Alif, Laam, Raa*. Ky është një Libër, vargjet e të cilit janë radhitur mrekullueshëm (*uhkimat*) dhe janë parashtruar me hollësi nga ana e Një të Urti të Gjithëdijshtëm”. Mesazhi i këtij vargu është shumë i qartë. Të dy kategoritë e vargjeve në Kuran - *Muhkemat* dhe *Muteshabihat* - janë plot urtësi. Asnjë boshllëk nuk mbetet në asnjërin lloj të vargjeve të Kuranit, përmes të cilit të mund të depërtonte mangësi e çdo lloji qoftë në Kuran. Ky varg u referohet dy cilësive të vargjeve kuranore: të përsosura dhe të shpjeguara në detaje. A i hapin rrugë shfuqizimit këto dytribute të Shpalljeve kuranore? Shfuqizimi qëndron në kontrast të zymtë ndaj këtyre dy vetive të Kuranit.

Në vargun (17:82) lexojmë: “Ne shpallim nga Kurani atë që është shërim dhe mëshirë për besimtarët...”. Gjithçka që është shpallur në Kuran, shërben si shërim për vuajtjen e njeriut në këtë jetë. Duke vlerësuar disa shpallje kuranore si *helm* për jetën praktike, ndërsa shfuqizimi është në fuqi, i pengon besimtarët të përfitojnë nga ky ilaç kuranor. Me fjalë të tjera, Kurani është kurë shëruese në tërësinë e tij, por, duke u nisur nga kjo, teoria e shfuqizimit e shndërron ndonjë pjesë të tij në lëngatë. Çdo pjesë e Kuranit është në mënyrë të padiskutueshme shërim, si kundërvënie të asaj që do të proklamoni *kampionët e shfuqizimit*.

Vargu (36:2) thotë: “(Betohem) për Kuranin plot urtësi!” Ky varg i referohet Kuranit si *Hakim* (i Urtë). Ky është edhe Atribut i Allahut të Lartësuar. Kurani është i urtë, sepse e ka origjinën nga i Urti. Ky atribut i Kuranit flet në vëllime të tëra për pozitën e tij të madhërishte: çdo urdhër i Allahut, secili prej tyre, është i përshtatshëm. Në qoftë se ndonjë varg i Kuranit largohet si i papërshtatshëm për njeriun, atëherë Kurani nuk mund të mbetet më i urtë. Teoria e shfuqizimit shërben si antitezë e këtij pozicioni kuranor.

Në (39:28) lexojmë: “(Ne e kemi shpallur) Kuranin në gjuhën arabe dhe pa asnjë kundërthënie...”. Megjithatë, teoristët e shfuqizimit, indirekt dhe në të vërtetë, shqiptojnë të kundërtën: “Kini mendjen! Në Kuran ka kundërthënie”. A nuk është pra, vetë teoria e shfuqizimit gjë tjetër, përveçse kundërthënie?! Teoria e shfuqizimit dhe deklarimi në vargun (39:28) qëndrojnë në kundërshti të drejtpërdrejtë me njëri-tjetrin. Atëherë, cili është për t’u pranuar dhe cili është për t’u refuzuar? Natyrisht që informacioni i përçarë në vargun (39:28) përfaqëson të vërtetën.

Kurani iu shpall Profetit (a.s.). Atij iu garantua nga Allahu i Lartmadhëruar edhe shpjegimi (*bejan*) i Kuranit. Përderisa ai ua mësoi Kuranin pasuesve të tij, atëherë ai duhet t’u ketë dhënë atyre gjithçka që ka qenë e nevojshme për ta. Askush nuk mund të gjejë asnjë pohim të drejtpërdrejtë të Profetit (a.s.), që të tregojë për ndonjë varg të Kuranit, se mund të jetë praktikisht i pavlefshëm. Në qoftë se ka qëndruar i heshtur për këtë çështje, kjo do të thotë se asnjë varg nuk është shfuqizuar. Teoria e shfuqizimit ndikon negativisht integritetin e Kuranit. Çdo gjë që i shkakton Kuranit humbje të origjinalitetit të tij, logjikisht, mbetet e refuzuar.

PËRFUNDIM

Argumentet për fenomenin e shfuqizimit në Kuran mbështeten në disa vargje kuranore, në mendime të dijetarëve të brezave të

hershëm, në pretendime për ekzistencën e vargjeve të shfuqizuara në Kuran dhe pretendimeve të konsensusit. Në shumicën e rasteve, vargjet kuranore të përdorura si argumente në favor të teorisë së shfuqizimit, janë cituar gabim. Ato, ose janë lexuar jashtë kontekstit të tyre, ose janë parashtuar vetëm pjesërisht. Kur ato vargje lexohen plotësisht dhe në kontekstin e tyre, atëherë aty del mesazh tjetër. Leximi i Kuranit me gjysmë zemre është manipulim dhe jo interpretim. Koncepti i shfuqizimit në sytë e brezave të parë të dijetarëve nuk ka qenë ai që u interpretua më vonë. Për ta, shfuqizimi asnjëherë nuk ka treguar pezullim të përhershëm të urdhrave kuranorë. Pretendimet për marrëveshje janë një shtrembërim i situatës. Gjithnjë ka pasur polemikë mbi këtë çështje. Të pretendosh se disa vargje të Kuranit janë shfuqizuar është të hedhësh dyshim mbi origjinalitetin e Kuranit.

As Allahu, as Profeti i Tij, asnjëherë nuk e kanë udhëzuar njeriun në mënyrë kategorike, duke u shprehur se ky ose ai varg mund të jetë praktikisht i pavlefshëm. Ka shumë vargje në Kuran që shprehin qartë tipare të ndryshme të Kuranit (p.sh. udhëzues, i urtë, shërim etj.), të cilat e bëjnë të domosdoshme rëndësinë praktike të Kuranit në tërësinë e tij. Nuk ka asnjë pohim autentik të Profetit (a.s.), që t'u referohet vargjeve të shfuqizuara të Kuranit. Rruga e vetme e qëndrueshme për të zgjidhur polemikën, lidhur me çështjen e shfuqizimit, është që të bëhet përpjekje për të interpretuar vargjet përkatëse. Përpjekja e sinqertë për të kuptuar lidhjen praktike të vargjeve të diskutueshme, me siguri që do të sjellë rezultate.

REFERENCAT

- Abu Ubayd, Al-Kasim ibn Salam, *Al-Nasikh wa al-Mansukh fi al-Kur'an al-Aziz* (Riyadh: Maktabah al-Rushd, 1990).
- Al-Dehlawi, Shah Wali Allah, *Al-Fawz al-Kabir*, translated into Urdu by Khurshid Anwar (Deoband, India: Kutub Khana Husayniyah, n.d.).
- Islahi, Amin Ahsan, *Tadabbur-i-Qur'an* (Delhi: Taj Company, 1997).
- Al-Xheuzij, Abd al-Rahman Ibn, *Nawasikh al-Qur'an* (Beirut: Dar-al-Kutub al-Ilmijah, n.d.).
- Khan, Israr Ahmad, *Qur'anic Studies: An Introduction* (Kuala Lumpur: Zaman Islam Media, 2000).
- Makki, Ibn Abi Tlib, *Al-Idah li Nasikh al-Qur'an wa Mansukhihi* (Jeddah: Dar al-Manarah, 1986).
- Mawdudi, Seyyed, *Tafhim al-Qur'an* (Lahore: Idara Tarjuman al-Qur'an, 1997).
- Al-Razi, Fakhr al-Din, *Mafatih al-Ghayb* (Beirut: Dar Ihja al-Turath al-Arabi, 1997), vëll. 2.
- Subhi, Salih, *Mabahith fi Ulum al-Qur'an* (Beirut: Dar al-Ilm li al-Malayin, 2000).
- Al-Suyuti, Jalal al-Din, *Al-Itqan fi Ulum al-Qur'an* (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, 2000).
- Al-Tabari, Muhammad ibn Jarir, *Jami al-Bayan fi Ta'wil al-Qur'an* (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, 1997).
- Al-Zarkashi, Badr al-Din, *Al-Burhan fi Ulum al-Qur'an* (Beirut: Dar-al-Ma'rifah, 1994).
- Al-Zurqani, Muhammad Abd Azim, *Manahil al-Irfan fi Ulum al-Qur'an* (Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-Arabi, 1998).

KURANI DHE SUNETI janë dy burimet parësore të besimit, jetës, ligjit dhe moralit islam. Për muslimanët, Kurani është themeli i besimit, ndërsa Suneti është kuadri i parimeve të moralit të lartë. Të dy së bashku përbëjnë dy burimet e Ligjit (Sheriatit) të Zotit, një udhëzues i drejtë për mirësi dhe lumturi në këtë jetë dhe për lumturinë në Botën Tjetër. Edhe pse Kurani dhe Suneti, materialisht dhe formalisht, janë dy burime të pavarura, ata janë të lidhur pazgjidhshmërisht në një marrëdhënie dinamike mes tyre. Urdhërimet dhe rregullat (ahkamet) e Kuranit përbëjnë Ligjin (Sheriatin) e Zotit. Ato plotësohen me normat e Sunetit origjinal, të cilat, për nga autoriteti, vijnë vetëm pas urdhërimeve të Kuranit. Kurani i urdhëron muslimanët: **“Çfarëdo që t’ju japë i Dërguari, merreni atë, e çfarëdo që t’ju ndalojë, hiqni dorë prej saj!”** (59:7).

Në përgjigje të kësaj nevoje, IIIT thirri një Shkollë Verore të përvitshme për dijetarët, për të studiuar Kuranin dhe Sunetin. Njëmbëdhjetë punimet e përfshira në këtë vëllim përmbajnë diskutimet e Institutit të parë Veror, 2008. Esetë që përbëjnë koleksionin, janë diskutime të fokusuara dhe të përbëra nga shkrime të shumëllojshme, mbi tema të rëndësishme të lidhura me Kuranin dhe me Sunetin, me interes të përgjithshëm e studimor, si dhe për lidhjet me to.

ISBN 978-9928-126-34-4

